

Politične stvari.

Govor grofa Hohenwarta zoper Wildauerjev predlog.

Po stenografičnem zapisniku.

„Vzrok, da se predloženi postavi očitno nasproti postavimo, je iskati v našem pravem prepričanju, da državni zbor nima oblasti do posvetovanja in sklepanja take postave. Zato jaz ne bi danes imel povoda, vtikati se v razgovor, ali ker so nasprotni govorniki to reč po svoje zasukali, se mi zdi vendar-le potrebno popolnoma premaknjeno pravno stališče vsaj z nekaterimi besedami zopet popraviti in preveč v kot potisnjeno vprašanje zaradi pravice spraviti na prvo mu spodobno mesto. Tedaj bom preskočil vse ono, kar se je samo iz oportunitetnega stališča navedlo za predlog, ter na kratko dokazal, da državni zbor nima oblasti obravnavati ga.

Vsi predgovorniki so poskušali dokazati pravico državnega zbora do te reči po dvojnem potu, namreč sklicevaje se na §. 11 državne postave od 21. decembra, ki govori o državnem zastopstvu, — potem pa tudi po splošnih, od pozitivnega postavodajalstva različnih in kakor se mi zdi, tudi čisto novih teorijah, katerih sicer ne morem slediti po vseh ovinkih, ki pa, kratko zložene in brez vseh nepotrebnih pridevkov, imajo svojo svrhu v tem, da mora z vsako pravico do postavodajalstva kot potreben in sam po sebi razumljiv dostavek tudi že biti zvezana eksekutivna pravica. Kajti le taka se mi zdi ta pravica, če se državnemu zboru prisvoja oblast, postaviti se samemu na mesto deželnih zborov, če hočejo ti rabiti pravico do postavodajalstva tako, kakor večini tega zbora ni všeč. (Dobro! na desni.) Lahko bi mi bilo dokazati, da ta drzna teorija je ne le v hudem nasprotju z določbami sedanje ustave, ampak da glavno ustavno načelo popolnoma prekucuje in bi morala imeti nasledke, ki bi se nikakor ne dali potrditi. Toda to bi bila čisto akademična razprava in s tako se ne bom mudil. Saj je že vsakemu pravoslavcu znano pravilo, da v zasebnih prepirih, pri katerih gre za pravice in dolžnosti, ki so po kakem gotovem pismu jasno določene, odločuje to pismo in to pismo edino, in da se nikdar ne sme takemu pismu nasproti sklicevati na katero drugo kolikor toliko pravo teorijo. Da to velja še strogeje in natančneje o zadevah javnega prava, to zamore vsak, če se tudi ni vkvarjal s pravoslovnimi študijami, brati na vsakem listu zgodovine, če sploh brati zna. (Dobro! na desni.)

Za razsodbo današnjega slučaja imamo taka določna in jasna pisma, imamo državno postavo od 21. decembra 1867 o državnem zastopstvu in postavo od 25. maja 1868, v kateri so bile dane glavne temeljne določbe o razmerah šole proti cerkvi. Tedaj svojih dokazov ne smemo zidati na kakoršne koli teorije ali domišljije, ampak edino le na to pozitivno postavno podlagi. Kaj določuje postava v tem slučaji?

Grof Hohenwart potem jasno dokaže, da ima postava od 21. decembra 1867 v §. 11 pač neke neomejene določbe o organizaciji upravnih in sodnijskih uradov, al da te določbe so natanko omejene po §. 12. in 13. postave od 25. maja 1868, ki ukazujeta, da imajo o šolah, šolskih uradih in šolskem nadzorstvu postave sklepati le deželni zbori, nikakor pa ne državni zbor; ta sme deželne postave le dajati, če kak deželni zbor to od njega zahteva, pa le za dotično deželo. Če bi toraj državni zbor sprejel predloge odseka, bi bilo to oskrunjenje ustave in ker bi se to zgodilo vedoma in s premislikom, ustavo lo! (Dobro! na desni.)

Dokazavši to nadaljuje grof Hohenwart: „Nedavno je zgovoren minister rekel, da živimo v dobi, v kateri je vse dovoljeno, kar prinaša dobiček. Ta izrek se meni popolnoma opravičen zdi, jaz grem morda še dalje, kajti če je minister hotel, da to velja le o gospodarskih rečeh, mislim jaz, da se sme isto reči o političnih zadevah. Jaz trdim celó, da se je to na političnem polju še mnogo jasnejše pokazalo, kakor na gospodarskem; na zadnjem so morda ravnali po tem načelu, a sramovali so se to pripoznati, na političnem polju pa so to sramožljivost že davno premagali in javno izrekli, da v politiki govori le uspeh.

Nadjate se političnega dobička po sprejemu tega predloga. Gospoda! Po vsi deželi razlega se splošna pritožba, da veljava postave se pogrezuje globokeje in globokeje. Če hočete kaj pripomoči, da se ozdravi ta bolezen dobe naše, spoštujte najprvo Vi postavo, pokažite, da Vam je postava več nego kakoršen koli dobiček, ki bi se utegnil doseči po tem, da se postava v moč spravi.

Trdi se, da v tej postavi ne gre za drugo nego le za to, da se varuje veljava državne postave. Ta trditev ni resnica, a če bi tudi bila, je edini pravi odgovor na njo ta, da še nihče ni nikogar spravil do spoštovanja kake postave s tem, da jo je sam prestopil. Zato gospoda, zavržite te predloge, s tem izgledom zvestobe do postave boste več dobrega storili, nego s kupom postav, katerim manjka podlage pravice. Pa tudi zelo razdražene duhove boste pomirili, če spravite zopet do veljave načelo: *Justitia regnorum fundamentum.*“

Mnogovrstne novice.

1a
* Dekana Rozmana grob pri sv. Ani v Konjicah že kinča lep spominek iz belega pohorskega marmorja. Knez in škof Lavantinski so dovolili, da se stroški za dostojni spominek iz zapuščine prerano umrlega rodoljuba poravnajo. Vitanjski kamnosek J. Grilec ga je v gotičnem slogu prav okusno izrezal. Slabo jesensko vreme je bilo krivo, da se je spominek le začasno postaviti zamogel. Kedar ugodnejše vreme pride — se bode tudi spominek olepšal. Spominek je razdeljen v dvojno polje. Na gornjem se bere sledeči napis: „Pokojišče prečast. gospoda **Jožefa Rozmana**, častnega kanonika Lavant. škofije, knezo škof. konzistor. svetovalca, nadžupnika in dekana v Konjicah. Rojeni 10. prosenca 1812 v Stražišču poleg Kranja, umrli so 12. vel. srpana 1874. R. I. P.“ — Na spodnjem polju se svetijo te le kratke, pa jedernate vrstice: „Zemlja krije tū možá, o katerem res veljá, kar sam sveti Duh učí: „Ljubljen'c Boga in ljudi v blagem je spominu vsem, dasi zmaknjen njih očém.“ Potem sledeče štiri latinske besede: „Non ipse — sed ipsi“ (slovenski: ne sam, ampak sami), ki popotniku povedó, da si ranjki, preblaga ponižna duša, takega spominka niso sami postavili — ga tudi niso želeli, ali oni so si ga zaslužili — zato so ga jim postavili sami njihovi spoštovalci.

„Slov. Gosp.“

* Zgodnja zima je pritisnila na Ruskem. Velik del širnega cesarstva je že debel sneg pokril.

* Na Ogerskem znašajo zaostanki na davkih za leto 1874 ogromni znesek od 69 milijonov in pol. In vendar namerava ministerstvo davke še povikšati!

* Politično slovansko društvo v Brni na Moravskem je unidan enoglasno sklenilo, naravnost presvitlemu cesarju predložiti prošnjo za ravnopravnost Slovonom na Moravskem, ker dozda so bile vse njihove prošnje in pritožbe, čeravno so Slovani v veliki večini na Moravskem, glas upijočega v puščavi. Opravičeno bi menda bilo, ako bi tudi Slovenci v vseh pokra-